

สารบัญ

การเมืองและสังคมในศิลปสถาปัตยกรรม
สยามสมัย ไทยประยุกต์ ชาตินิยม

คำนำเสนอ สุจิตต์ วงษ์เทศ	(7)
คำนำพิมพ์ครั้งที่ 3 (พ.ศ.2566)	(8)
คำนำพิมพ์ครั้งที่ 1 (พ.ศ.2547)	(21)
บทนำ การศึกษาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ผ่านมุมมองทางสังคมและการเมือง	2
1 จากจักรวาลทัศน์แบบไตรภูมิสู่จักรวาลทัศน์สมัยใหม่ แบบวิทยาศาสตร์ในสถาปัตยกรรม	19
เหตุผลนิยม สัจนิยม และมนุษยนิยม:	
อิทธิพลบางประการที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางศิลปะ	22
ความเสื่อมถอยของจักรวาลทัศน์แบบไตรภูมิ	38
สถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 4:	
มิติทางการเมืองกับการตีความพุทธศาสนาใหม่ ของธรรมยุติกนิกาย	56
แนวคิดธรรมยุติกนิกายกับการหวนกลับไปสู่รูปแบบ สถาปัตยกรรมสมัยสุโขทัยและอยุธยา	58
มนุษยนิยมและความหมายทางการเมือง ของการใช้ตราสัญลักษณ์ประจำพระองค์ในหน้าบัน และองค์ประกอบอื่นทางสถาปัตยกรรม	86

2 ความหมายทางสังคมและการเมือง	
ในงานสถาปัตยกรรมยุคสยามใหม่	105
รูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก:	
ฉากแห่งความศิวิไลซ์ของสยามใหม่	107
รูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตกของงานสถาปัตยกรรม	
แบบจารีต: ภาพสะท้อนของจุดเปลี่ยนผ่าน	
ทางสถาปัตยกรรมจากสยามเก่าสู่สยามใหม่	123
การสร้างควมศิวิไลซ์ในงานสถาปัตยกรรมแบบจารีต	126
สถาปัตยกรรมลูกผสม: การสร้างสมดุลระหว่างเก่า-ใหม่	
ในช่วงเปลี่ยนผ่านทางสถาปัตยกรรม	141
จากพระเจ้าราชาธิราชสู่สมบูรณาญาสิทธิราชย์	
ในงานสถาปัตยกรรม	150
การสร้างอุดมคติร่วมทางสังคม	
ภายใต้รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์	154
แนวคิดสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในพระอุโบสถ	
วัดเบญจมบพิตร	161
ภาพเขียนภายในพระอุโบสถ: ภาพสะท้อนอุดมคติ	
เรื่องพื้นที่และเขตแดนสมัยใหม่	164
พระพุทธรูปในพระระเบียง: ผลพวงจากการปฏิรูป	
การปกครอง พ.ศ. 2435	169
สำนักทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของสยาม:	
ความหมายที่แฝงอยู่ในพระระเบียงพระอุโบสถ	
วัดเบญจมบพิตร	177
หน้าบันพระอุโบสถ: สัญลักษณ์ของระบอบ	
สมบูรณาญาสิทธิราชย์	181

[4] การเมืองและสังคมในศิลปสถาปัตยกรรม
สยามสมัย ไทยประยุกต์ ชาตินิยม

3 รูปแบบสถาปัตยกรรมเมื่อยามสนธยา	
ของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์	
(พ.ศ. 2453-2475)	195
อัตลักษณ์ความเป็นไทย: การสร้างความหมายใหม่ในงาน	
ศิลปะและสถาปัตยกรรมแบบจารีตสมัยรัชกาลที่ 6	207
สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์: ภาพสะท้อนแนวความคิด	
ชาตินิยมแบบราชาชาตินิยมสมัยรัชกาลที่ 6	221
สถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 7: ฉากสุดท้ายของสถาปัตยกรรม	
ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์	239
สถาปัตยกรรมในห้วงแห่งการปฏิรูประบอบ	
สมบูรณาญาสิทธิราชย์	246
รูปแบบสากลสมัยใหม่ของศาลาเฉลิมกรุง:	
สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในกรอบความคิดเก่า	261
4 ความหมายทางสังคมและการเมืองในงานสถาปัตยกรรม	
ภายใต้อุดมการณ์ประชาธิปไตยและชาตินิยมไทย	
(พ.ศ. 2475-2490)	285
สถาปัตยกรรมแบบทันสมัย: ความหมายในบริบทสังคม	
และการเมืองไทย พ.ศ. 2475-2490	296
สัญลักษณ์ของสามัญชนและความเสมอภาค	
ในระบอบประชาธิปไตย	301
สถาปัตยกรรมแบบทันสมัย: อัตลักษณ์ไทยใหม่	
ในยุคชาตินิยมไทยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม	326
สถาปัตยกรรมไทยเครื่องคอนกรีต: รูปแบบใหม่	
ของสถาปัตยกรรมไทยในระบอบประชาธิปไตย	364

สถาปัตยกรรมไทยเครื่องคอนกรีต: สัญลักษณ์ แห่งสามัญชน ความเสมอภาค และชาตินิยมไทย ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม	366
วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน: วัดมหาธาตุ ในระบอบประชาธิปไตย	394
5 ความหมายทางสังคมและการเมืองหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กับการรื้อฟื้นรูปแบบจารีตและรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย ประยุกต์ (พ.ศ. 2490-2500)	423
อัตลักษณ์ความเป็นไทยแบบท้องถิ่นนิยม: บ่อเกิดของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ และสถาปัตยกรรมแบบจารีตหลัง พ.ศ. 2490	430
อัตลักษณ์ความเป็นไทยแบบท้องถิ่นนิยมกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์หลัง พ.ศ. 2490	435
อัตลักษณ์ความเป็นไทยแบบท้องถิ่นนิยมกับการรื้อฟื้น รูปแบบศิลปะแบบจารีต และสถาปัตยกรรมแบบจารีต หลัง พ.ศ. 2490	461
หน่ออ่อนของกระแสนุรักษ์นิยมและกรอบประวัติศาสตร์ แบบราชาชาตินิยมใหม่: อีกปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบ สถาปัตยกรรมหลัง พ.ศ. 2490	476
<i>บรรณานุกรม</i>	504

[6] การเมืองและสังคมในศิลปสถาปัตยกรรม
สยามสมัย ไทยประยุกต์ ชาตินิยม